

*Iwona Kukulak-Dolata\**

# **NIEDOPASOWANIA STRUKTURALNE POPYTU I PODAŻY PRACY W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM – WYBRANE PROBLEMY**

## **1. WPROWADZENIE**

W gospodarce polskiej od początku lat 90. dokonują się zmiany w strukturze popytu i produkcji, konsekwencją których są przeobrażenia w strukturze popytu na pracę. W praktyce oznacza to zmianę oczekiwań pracodawców w stosunku do kwalifikacji i umiejętności potencjalnych pracowników, które są determinowane poziomem ich wykształcenia i kwalifikacjami. Sygnalizowane procesy są wynikiem przejścia polskiej gospodarki w kierunku gospodarki rynkowej, w której coraz większą rolę odgrywa wiedza umożliwiająca wprowadzenie postępu technicznego. Ponadto zmiany w popycie na kwalifikacje i zawody związane są z integracją polskiej gospodarki z Unią Europejską i koniecznością wykorzystania przewag komperatywnych, jakie się ujawniają w procesie integracyjnym.

W sytuacji takiej ważna jest identyfikacja zawodów, kwalifikacji i umiejętności, na które z jednej strony wzrasta popyt ze strony pracodawców, a z drugiej zmniejsza się zapotrzebowanie. Trafna diagnoza tego obszaru, tych przeobrażeń może mieć istotne znaczenie dla zmniejszenia niedopasowań strukturalnych popytu i podaży pracy oraz tym samym dla poprawy sytuacji na rynku pracy. Należy być świadomym, iż tendencje zmian zapotrzebowania na pracowników w przekroju zawodów, kwalifikacji i umiejętności mają często wymiar regionalny. Poszczególne regiony, lokalne rynki różnią się osiągniętym poziomem rozwoju gospodarczego, specyfiką produkcji, dynamiką procesów restrukturyzacji, co nie pozostaje bez wpływu na tendencje zmian struktury popytu na pracę. Dlatego tak ważne jest dziś badanie tych

---

\* Dr, adiunkt w Katedrze Polityki Ekonomicznej UŁ.

procesów w układzie lokalnym. W opracowaniu naszym wykorzystujemy wyniki badania, które przeprowadzono na przełomie 2003 i 2004 r. w ramach projektu PHARE 2000 nr identyfikacyjny Europe Aid/113870/D/ SV/ Pl, „Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich, Województwo Wielkopolskie, Polska”.

## 2. NATĘŻENIE I STRUKTURA BEZROBOCIA WEDŁUG POWIATÓW

Natężenie bezrobocia w województwie wielkopolskim sukcesywnie wzrasta. W 2000 r. stopa bezrobocia osiągnęła poziom 12,5%, co plasowało analizowane województwo na trzecim miejscu w kraju, w 2001 r. jej wartość wynosiła 15,4% (czwarte miejsce w kraju), a w 2002 r. przekroczyła poziom 16,0% (piąte miejsce w kraju) i w 2003 r. 17,3% (czwarte miejsce w kraju). W grudniu 2003 r., podobnie jak w miesiącach poprzednich, najwyższa stopa bezrobocia (30,6%) wystąpiła w województwie warmińsko-mazurskim i była ponad dwukrotnie wyższa niż w województwie mazowieckim, w którym wskaźnik ten osiągnął wartość 15,1%.

Jakkolwiek Wielkopolska zaliczana jest do regionów o najniższej stopie bezrobocia, to jednak niepokojące jest występowanie na tym obszarze powiatów o wyraźnie ponadprzeciętnym natężeniu tego zjawiska. Proces ten ze szczególnym nasileniem w 2003 r. wystąpił w następujących powiatach: złotowskim – najwyższe bezrobocie w Wielkopolsce (29,2%), wągrowieckim (27,3%), czarnkowsko-trzcianeckim (27,3%), chodzieskim (24,9%), jarocińskim (26,3%) i pleszewskim (24,4%).

W całym województwie obserwowano w latach 2001–2003 wzrost bezrobocia, a jego natężenie było zróżnicowane w układzie przestrzennym, co zilustrowano w tab. 1.

Strukturę bezrobocia najczęściej analizuje się według tzw. cech społeczno-demograficznych takich jak: wiek, płeć, wykształcenie, miejsce zamieszkania (miasto lub wieś).

We wszystkich powiatach za wyjątkiem grodziskiego i wolsztyńskiego kobiety stanowią większość bezrobotnych. Szczególnie wysoki jest udział kobiet wśród bezrobotnych w powiatach: kępińskim (59,6%), krotoszyńskim (56,8%), obornickim (55,8%), wrzesińskim (55,4%), pilskim (55,0%), niższy zaś udział obserwowano w powiatach grodziskim (46,1%) i wolsztyńskim (49,3%) (tab. 2). Rozkład powiatów o najwyższym bezrobociu kobiet wskazuje na brak korelacji pomiędzy tym zjawiskiem a poziomem stopy bezrobocia w powiatach. Decydujące znaczenie dla struktury bezrobocia według płci ma zatem charakter lokalnych rynków pracy.

Tabela 1

Stopa bezrobocia według powiatów w województwie wielkopolskim (w %)

| Powiaty lub miasto      | 31.12.2001 | 30.06.2002 | 31.12.2002 | 31.12.2003 |
|-------------------------|------------|------------|------------|------------|
| Chodzieski              | 23,5       | 22,8       | 23,3       | 24,9       |
| Czarnkowsko-trzcianecki | 23,1       | 23,2       | 24,7       | 27,3       |
| Gnieźnieński            | 20,9       | 22,1       | 23,4       | 24,8       |
| Gostyński               | 18,0       | 18,4       | 19,6       | 21,0       |
| Grodziski               | 12,4       | 10,9       | 12         | 13,5       |
| Jarociński              | 22,6       | 22,5       | 23,4       | 26,3       |
| Kaliski                 | .          | .          | 15,2       | 17,9       |
| Kępiański               | 12,4       | 11,8       | 11,9       | 13,2       |
| Kolski                  | 22,4       | 21,9       | 22,5       | 26,1       |
| Koniński                | .          | .          | 20,7       | 27,9       |
| Kościański              | 14,9       | 15,7       | 16,1       | 17,1       |
| Krotoszyński            | 20,2       | 19,9       | 20,4       | 22,4       |
| Leszczyński             | .          | .          | 14,5       | 16,4       |
| Międzychodzki           | 17,6       | 19,1       | 20,1       | 22,6       |
| Nowotomyski             | 14,4       | 14,3       | 15,2       | 15,4       |
| Obornicki               | 19,0       | 21,2       | 21,7       | 23,1       |
| Ostrowski               | 19,7       | 19,4       | 20,6       | 22,2       |
| Ostrzeszowski           | 14,4       | 13,3       | 14,3       | 16,4       |
| Piński                  | 18,0       | 18,9       | 18,3       | 19,8       |
| Pleszewski              | 22,2       | 21,3       | 22,5       | 24,4       |
| Poznański               | .          | .          | 8          | 10,8       |
| Rawicki                 | 13,0       | 13,0       | 13,3       | 14,5       |
| Słupiecki               | 22,9       | 21,7       | 22,5       | 26,8       |
| Szamotulski             | 13,6       | 14,6       | 14,9       | 17,0       |
| Średzki                 | 17,1       | 17,8       | 18,6       | 21,9       |
| Śremski                 | 13,9       | 14,7       | 15,2       | 18,1       |
| Turecki                 | 19,9       | 18,5       | 18,6       | 22,4       |
| Wągrowiecki             | 26,4       | 26,7       | 26         | 27,3       |
| Wolsztyński             | 13,4       | 12,3       | 13,9       | 14,9       |
| Wrzesiński              | 17,6       | 19,5       | 20,7       | 23,2       |
| Złotowski               | 27,9       | 27,3       | 28,2       | 29,2       |
| Kalisz                  | 15,7       | 15,9       | 16         | 16,2       |
| Konin                   | 18,7       | 17,9       | 18,3       | 19,1       |
| Leszno                  | 12,6       | 13,8       | 14,6       | 14,7       |
| Poznań                  | 5,6        | 6,3        | 7,1        | 7,1        |
| Województwo             | 15,2       | 15,4       | 16,1       | 17,3       |

Źródło: obliczenia własne na podstawie materiałów (sprawozdania MIPS-01 wraz z załącznikami) otrzymanych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu.

W ciągu ostatnich trzech lat sytuacja kobiet na rynku pracy uległa niewielkiej poprawie, o czym świadczy spadek ich udziału w populacji bezrobotnych (o ponad 2 pkt proc.). O częstszym przyjmowaniu przez kobiety statusu bezrobotnego decyduje utrzymująca się jeszcze dyskryminacja

ich na rynku pracy. Kobiety utożsamia się z pewnymi funkcjami społecznymi, które decydują o mniejszej ich atrakcyjności na rynku pracy. Z drugiej strony należy podkreślić, iż kobiety legitymują się wyższym poziomem wykształcenia niż mężczyźni, a mimo to praca częściej jest adresowana do mężczyzn.

Tabela 2

## Struktura bezrobocia według płci

| Powiaty lub miasto      | 30.06.2001 |           | 30.06.2003 |           | 31.12.2003 |           |
|-------------------------|------------|-----------|------------|-----------|------------|-----------|
|                         | kobiety    | mężczyźni | kobiety    | mężczyźni | kobiety    | mężczyźni |
| Chodzieński             | 55,6       | 44,4      | 55,3       | 44,7      | 54,5       | 43,8      |
| Czarnkowsko-trzcianecki | 56,2       | 43,8      | 53,3       | 46,7      | 53,7       | 46,3      |
| Gnieźnieński            | 56,6       | 43,4      | 52,4       | 47,6      | 53,1       | 46,6      |
| Gostyński               | 57,8       | 42,2      | 56,6       | 43,4      | 53,3       | 44,6      |
| Grodziski               | 50,2       | 49,8      | 45,5       | 54,5      | 46,1       | 52,8      |
| Jarociński              | 58,8       | 41,2      | 53,4       | 46,6      | 52,9       | 46,0      |
| Kaliski                 | 55,0       | 45,0      | 52,6       | 47,4      | 53,1       | 46,6      |
| Kępiański               | 61,1       | 38,9      | 57,1       | 42,9      | 59,6       | 43,1      |
| Kolski                  | 53,3       | 46,7      | 51,5       | 48,5      | 50,2       | 47,2      |
| Koniński                | 54,6       | 45,4      | 53,2       | 46,8      | 51,3       | 45,9      |
| Kościański              | 53,8       | 46,2      | 50,6       | 49,4      | 50,8       | 48,8      |
| Krotoszyński            | 57,6       | 42,4      | 58,9       | 41,1      | 56,3       | 41,6      |
| Leszczyński             | 57,0       | 43,0      | 54,4       | 45,6      | 53,6       | 44,6      |
| Międzychodzki           | 55,8       | 44,2      | 56,0       | 44,0      | 56,0       | 44,0      |
| Nowotomyski             | 52,7       | 47,3      | 53,2       | 46,8      | 53,1       | 45,5      |
| Obornicki               | 60,0       | 40,0      | 55,5       | 44,5      | 55,8       | 43,9      |
| Ostrowski               | 59,4       | 40,6      | 56,1       | 43,9      | 55,2       | 43,3      |
| Ostrzeszowski           | 56,4       | 43,6      | 55,8       | 44,2      | 52,8       | 41,3      |
| Piński                  | 58,3       | 41,7      | 56,6       | 43,4      | 55,0       | 43,1      |
| Pleszewski              | 59,2       | 40,8      | 54,8       | 45,2      | 54,9       | 43,3      |
| Poznański               | 54,7       | 45,3      | 52,0       | 48,0      | 53,3       | 47,0      |
| Rawicki                 | 57,8       | 42,2      | 51,3       | 48,7      | 51,2       | 47,9      |
| Ślupecki                | 55,9       | 44,1      | 54,7       | 45,3      | 53,1       | 44,2      |
| Szamotulski             | 57,8       | 42,2      | 52,9       | 47,1      | 52,8       | 46,4      |
| Średzki                 | 59,5       | 40,5      | 54,5       | 45,5      | 52,9       | 45,1      |
| Śremski                 | 54,4       | 45,6      | 52,6       | 47,4      | 51,3       | 47,4      |
| Turecki                 | 56,7       | 43,3      | 56,1       | 43,9      | 53,9       | 41,5      |
| Wągrowiecki             | 56,0       | 44,0      | 54,0       | 46,0      | 53,2       | 46,1      |
| Wolsztyński             | 51,7       | 48,3      | 50,2       | 49,8      | 49,3       | 49,2      |
| Wrzesiński              | 56,5       | 43,5      | 55,4       | 44,6      | 55,4       | 44,0      |
| Złotowski               | 55,8       | 44,2      | 54,0       | 46,0      | 53,7       | 45,5      |
| Kalisz                  | 55,1       | 44,9      | 53,1       | 46,9      | 53,5       | 46,1      |
| Konin                   | 55,4       | 44,6      | 54,1       | 45,9      | 52,6       | 45,3      |
| Leszno                  | 57,7       | 42,3      | 55,2       | 44,8      | 53,4       | 43,8      |
| Poznań                  | 54,4       | 45,6      | 51,9       | 48,1      | 52,9       | 47,3      |
| Województwo             | 56,2       | 43,8      | 53,8       | 46,2      | 53,3       | 45,4      |

Źródło: jak do tab. 1.



Tabela 3

## Struktura bezrobocia według wieku

| Powiat lub miasto       | Stan na 30.06.2001 |       |       |       |     | Stan na 31.12.2003 |       |       |       |     |
|-------------------------|--------------------|-------|-------|-------|-----|--------------------|-------|-------|-------|-----|
|                         | 25                 | 25-34 | 35-44 | 45-54 | 55  | 25                 | 25-34 | 35-44 | 45-54 | 55  |
| Chodzieski              | 28,1               | 24,8  | 24,7  | 21,3  | 1,1 | 26,7               | 26,5  | 22,5  | 22,4  | 1,9 |
| Czarnkowsko-trzcianecki | 30,3               | 27,1  | 23,9  | 17,5  | 1,3 | 26,6               | 29,1  | 21,9  | 20,1  | 2,2 |
| Gnieźnieński            | 31,9               | 27,4  | 24,2  | 15,7  | 0,8 | 29,5               | 27,6  | 21,0  | 20,2  | 1,8 |
| Gostyński               | 40,4               | 24,7  | 21,7  | 12,5  | 0,7 | 33,3               | 26,7  | 20,7  | 17,4  | 2,0 |
| Grodziski               | 39,5               | 24,3  | 22,3  | 13,3  | 0,5 | 39,5               | 21,3  | 19,5  | 18,1  | 1,5 |
| Jarociński              | 34,5               | 27,7  | 22,2  | 14,7  | 1,0 | 32,4               | 28,2  | 20,9  | 16,9  | 1,6 |
| Kaliski ziemski         | 39,1               | 27,6  | 19,4  | 12,2  | 1,7 | 36,8               | 29,0  | 18,3  | 13,9  | 1,9 |
| Kępiniński              | 37,8               | 25,1  | 21,3  | 14,1  | 1,6 | 33,8               | 25,6  | 20,3  | 18,0  | 1,8 |
| Kolski                  | 34,5               | 30,6  | 20,6  | 13,2  | 1,1 | 31,0               | 32,7  | 19,8  | 14,8  | 1,7 |
| Koniński ziemski        | 38,1               | 31,5  | 19,1  | 10,5  | 0,9 | 35,5               | 32,4  | 18,4  | 12,4  | 1,3 |
| Kościański              | 37,7               | 22,3  | 24,1  | 15,2  | 0,7 | 32,3               | 24,8  | 20,8  | 19,9  | 2,2 |
| Krotoszyński            | 34,8               | 29,2  | 22,2  | 12,8  | 1,0 | 29,6               | 31,3  | 21,2  | 16,1  | 1,8 |
| Leszczyński ziemski     | 38,7               | 23,3  | 21,4  | 15,8  | 0,7 | 34,9               | 25,2  | 19,1  | 18,9  | 1,9 |
| Międzychodzki           | 33,8               | 23,5  | 23,8  | 17,8  | 1,1 | 27,1               | 26,3  | 22,3  | 21,7  | 2,5 |
| Nowotomyski             | 38,7               | 23,8  | 23,1  | 13,5  | 0,9 | 34,8               | 25,2  | 20,2  | 18,0  | 1,8 |
| Obornicki               | 33,9               | 25,5  | 23,4  | 16,3  | 0,8 | 29,8               | 26,4  | 20,6  | 21,2  | 2,0 |
| Ostrowski               | 34,6               | 28,2  | 22,7  | 13,4  | 1,1 | 29,1               | 30,2  | 22,1  | 16,7  | 2,0 |
| Ostrzeszowski           | 36,3               | 25,7  | 22,1  | 14,7  | 1,3 | 33,3               | 27,4  | 19,8  | 17,5  | 2,0 |
| Pilski                  | 30,0               | 24,7  | 24,1  | 19,9  | 1,4 | 26,2               | 27,6  | 22,7  | 21,2  | 2,2 |
| Pleszewski              | 34,6               | 28,9  | 20,7  | 14,3  | 1,4 | 31,4               | 31,5  | 19,5  | 15,8  | 1,9 |
| Poznański ziemski       | 30,7               | 24,0  | 25,5  | 18,7  | 1,2 | 28,9               | 24,2  | 23,0  | 21,5  | 2,4 |
| Rawicki                 | 38,5               | 23,7  | 22,8  | 14,0  | 1,0 | 33,4               | 22,2  | 20,5  | 21,2  | 2,5 |
| Słupecki                | 34,9               | 28,7  | 21,9  | 13,3  | 1,2 | 33,1               | 30,4  | 20,3  | 14,5  | 1,8 |
| Szamotulski             | 37,6               | 23,5  | 21,7  | 16,2  | 1,0 | 32,1               | 26,2  | 20,3  | 19,3  | 2,1 |
| Średzki                 | 37,0               | 24,2  | 23,5  | 14,1  | 1,2 | 31,0               | 24,6  | 21,3  | 20,8  | 2,3 |
| Śremski                 | 40,0               | 22,7  | 21,6  | 14,9  | 0,8 | 35,2               | 22,9  | 19,6  | 20,0  | 2,3 |
| Turecki                 | 36,1               | 30,5  | 20,8  | 11,5  | 1,1 | 33,0               | 30,2  | 21,2  | 14,0  | 1,5 |
| Wągrowiecki             | 31,0               | 27,0  | 24,5  | 16,5  | 1,1 | 29,9               | 27,3  | 22,7  | 18,0  | 2,1 |
| Wolsztyński             | 37,4               | 22,9  | 21,3  | 17,4  | 1,0 | 33,8               | 23,6  | 18,2  | 21,4  | 2,9 |

Tabela 3 (cd.)

| Powiat lub miasto | Stan na 30.06.2001 |       |       |       |     | Stan na 31.12.2003 |       |       |       |     |
|-------------------|--------------------|-------|-------|-------|-----|--------------------|-------|-------|-------|-----|
|                   | 25                 | 25-34 | 35-44 | 45-54 | 55  | 25                 | 25-34 | 35-44 | 45-54 | 55  |
| Wrzesiński        | 35,8               | 25,6  | 24,4  | 13,7  | 0,6 | 31,1               | 26,3  | 21,9  | 19,3  | 1,3 |
| Złotowski         | 27,3               | 25,0  | 25,4  | 20,6  | 1,8 | 26,5               | 26,6  | 22,1  | 22,1  | 2,7 |
| Kalisz            | 27,4               | 27,3  | 23,8  | 19,4  | 2,1 | 22,4               | 29,6  | 21,7  | 23,0  | 3,3 |
| Konin             | 32,6               | 29,4  | 21,8  | 15,2  | 1,1 | 25,7               | 33,2  | 22,3  | 16,6  | 2,2 |
| Leszno            | 31,9               | 23,3  | 24,9  | 19,0  | 1,0 | 25,8               | 26,2  | 22,1  | 23,7  | 2,3 |
| Poznań            | 25,3               | 25,3  | 24,4  | 22,7  | 2,4 | 21,5               | 28,3  | 21,0  | 25,2  | 4,0 |
| Województwo       | 33,7               | 26,8  | 22,7  | 15,6  | 1,2 | 29,6               | 28,2  | 21,0  | 19,0  | 2,2 |

Źródło: jak do tab. 1.

Podobnie jak w innych województwach Polski w Wielkopolsce w największym zakresie dezaktywizacją zawodową są objęte osoby młode do 34. roku życia. Ich atrakcyjność na rynku pracy jest mniejsza ze względu na brak doświadczenia zawodowego, wysoką mobilność zawodową, międzyzakładową i przestrzenną oraz ze względu na słabą ich dyscyplinę pracy w miejscu zatrudnienia.

We wszystkich powiatach dominują bezrobotni z przedziału wiekowego poniżej 25 lat, stanowiący na koniec grudnia 2003 r. 29,6% ogółu bezrobotnych. Zauważalna jest jednak tendencja do zmiany struktury wiekowej bezrobotnych w kierunku zwiększenia się udziału bezrobotnych w starszych grupach wiekowych (za wyjątkiem przedziału wiekowego od 35 do 44 lat). Udział bezrobotnych poniżej 25. roku życia zmniejszył się w stosunku do stanu na koniec czerwca 2001 r. o 4 pkt proc. i był największy w powiatach: grodziskim (39,5%), kępińskim (33,8%), kaliskim ziemskim (36,2%), śremskim (35,2%) i konińskim (34,0%). Drugą pod względem liczebności grupę wiekową tworzą bezrobotni w wieku 25-34 lata. Niepokojąco wysoki i rosnący jest odsetek bezrobotnych w wieku od 45 do 54 lat, stanowiący średnio 19,0%. Dodatkowo dla pracodawców grupa ta jest często mniej atrakcyjna z uwagi na ich spodziewane przechodzenie na emeryturę. Największy udział bezrobotnych w tej grupie wiekowej obserwuje się w miastach: Poznaniu – 25,2%, Lesznie – 23,7%, Kaliszu – 23%, a także w powiecie złotowskim – 22,1%.

Bezrobocie w Wielkopolsce dotyka najczęściej osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym – ich udział w ogólnej liczbie osób pozostających bez pracy oscyluje w badanym okresie na poziomie 40%. Około 1/3 wszystkich bezrobotnych posiada jedynie wykształcenie gimnazjalne i niższe. Grupa

ta stanowi największy udział w powiatach: poznańskim (grodzkim i ziemskim), złotowskim, obornickim, międzychodzkiem oraz w Poznaniu. Łącznie udział bezrobotnych w Wielkopolsce z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub niższym wynosił na koniec grudnia 2003 r. prawie 70,0%. Wobec konieczności dostosowań technologicznych w wielkopolskich przedsiębiorstwach niskie wykształcenie bezrobotnych może stanowić dla nich barierę trudną do pokonania. Należy też pamiętać, iż Wielkopolska poprzez silny ośrodek akademicki w Poznaniu przyciąga utalentowaną młodzież ze słabiej rozwiniętych regionów Polski, wobec czego istnieje możliwość zastąpienia nisko wykwalifikowanych mieszkańców województwa ludnością napływową, która nie będzie musiała przechodzić kosztownych przekwalifikowań. Z drugiej strony dynamiczny rozwój ośrodków akademickich i rosnąca liczba absolwentów (w tym licznych prywatnych uczelni) skutkuje zmniejszającą się możliwością ich absorpcji przez rynek pracy i rosnącym wskaźnikiem bezrobocia osób z wykształceniem wyższym (3,6% na koniec grudnia 2003, w stosunku do 2,6% na koniec 2001 r.).

Uwzględniając miejsce zamieszkania zauważamy, że status bezrobotnego częściej przyjmują mieszkańcy miast (54,4%). Według stanu na koniec grudnia 2003 r. zmniejszyła się w stosunku do sytuacji w czerwcu 2001 r. zarówno liczba jak i udział bezrobotnych zamieszkujących na wsi (45,6%). Największy udział zamieszkujących na wsi występuje w powiatach: wolsztyńskim (74,6%), pleszewskim (70,0%), śłupeckim (69,0), i grodziskim (70,0%).

W latach 2001–2003 zwiększał się udział osób pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy. Na koniec grudnia 2001 r. kategoria ta stanowiła 44,0% ogólnej liczby bezrobotnych, podczas gdy na koniec grudnia 2003 r. już 49,9%. Struktura wiekowa długotrwale bezrobotnych wykazuje podobne tendencje, jak struktura wiekowa wszystkich bezrobotnych – systematyczny wzrost udziału bezrobotnych w starszych przedziałach wiekowych (na koniec 2003 r. było 22,0% długotrwale bezrobotnych w wieku 45–54 lat, podczas gdy na koniec 2001 r. – 19,2%). Różnice pomiędzy tymi strukturami są jednak znaczne, gdy pod uwagę weźmiemy nie tendencje, a rozkład poszczególnych grup wiekowych. Wśród długotrwale bezrobotnych największy odsetek przypada na grupę 25–34 lata (28,2%), duży jest też udział bezrobotnych w grupie wiekowej 35–44 lata (24,4%), a bezrobotni poniżej 24 roku życia stanowią 22,8%. W strukturze wiekowej wszystkich bezrobotnych ta ostatnia grupa jest najliczniejsza (30,6%), a bezrobotni w wieku 35–44 lat stanowią 21,1%. Można na tej podstawie wnioskować, że pomimo znacznego napływu „do bezrobocia” ludzi młodych (do 24 lat) mają oni większą łatwość pozyskania pracy i rzadziej jej poszukują powyżej 12 miesięcy aniżeli osoby będące w tzw. starszych grupach wiekowych.

## Struktura bezrobocia według wykształcenia

| Powiat lub miasto       | Stan na 30.06.2001 |                  |                         |                     |                                  | Stan na 31.12.2003 |                  |                         |                     |                                  |
|-------------------------|--------------------|------------------|-------------------------|---------------------|----------------------------------|--------------------|------------------|-------------------------|---------------------|----------------------------------|
|                         | wyższe             | średnie zawodowe | średnie gólnokształcące | zasadnicze zawodowe | podstawowe i niepełne podstawowe | wyższe             | średnie zawodowe | średnie gólnokształcące | zasadnicze zawodowe | podstawowe i niepełne podstawowe |
| Chodzieski              | 1,3                | 21,4             | 4,6                     | 38,8                | 33,8                             | 2,3                | 21,6             | 4,9                     | 40,0                | 31,3                             |
| Czarnkowsko-trzcianecki | 1,5                | 24,7             | 4,4                     | 37,9                | 31,5                             | 2,2                | 22,9             | 3,7                     | 40,6                | 30,5                             |
| Gnieźnieński            | 1,8                | 17,9             | 7,0                     | 42,4                | 30,8                             | 2,8                | 17,8             | 7,1                     | 43,0                | 29,3                             |
| Gostyński               | 1,5                | 21,3             | 5,5                     | 44,3                | 27,4                             | 2,7                | 19,1             | 4,9                     | 43,0                | 30,2                             |
| Grodziski               | 0,7                | 12,8             | 4,3                     | 37,3                | 44,9                             | 1,4                | 12,4             | 4,8                     | 47,2                | 34,2                             |
| Jarociński              | 1,8                | 26,6             | 4,7                     | 43,0                | 24,0                             | 2,6                | 24,9             | 4,7                     | 45,1                | 22,8                             |
| Kaliski ziemski         | 1,0                | 21,7             | 3,5                     | 39,2                | 34,6                             | 2,8                | 21,4             | 4,0                     | 38,4                | 33,4                             |
| Kępiński                | 1,3                | 28,7             | 5,5                     | 41,0                | 23,6                             | 2,4                | 25,8             | 5,7                     | 42,3                | 23,9                             |
| Kolski                  | 1,4                | 21,3             | 5,0                     | 40,8                | 31,5                             | 3,0                | 20,3             | 4,7                     | 41,0                | 30,9                             |
| Koniński ziemski        | 1,1                | 18,6             | 4,6                     | 43,1                | 32,7                             | 2,1                | 18,9             | 4,1                     | 42,5                | 32,4                             |
| Kościański              | 2,0                | 19,9             | 3,4                     | 44,3                | 30,4                             | 3,2                | 18,6             | 4,5                     | 42,5                | 31,2                             |
| Krotoszyński            | 1,8                | 24,5             | 4,9                     | 47,0                | 21,8                             | 2,3                | 24,2             | 4,6                     | 48,5                | 20,4                             |
| Leszczyński ziemski     | 1,4                | 20,2             | 4,3                     | 41,5                | 32,5                             | 2,6                | 17,4             | 4,3                     | 42,1                | 33,7                             |
| Międzychodzki           | 1,1                | 19,5             | 3,1                     | 39,7                | 36,7                             | 1,9                | 19,7             | 2,9                     | 36,3                | 39,2                             |
| Nowotomyski             | 1,2                | 17,7             | 4,7                     | 48,6                | 27,7                             | 2,1                | 15,1             | 5,1                     | 47,9                | 29,8                             |
| Obornicki               | 1,3                | 15,1             | 3,8                     | 30,3                | 49,6                             | 1,8                | 17,2             | 4,4                     | 32,4                | 44,2                             |



|                   |     |      |     |      |      |      |      |     |      |      |
|-------------------|-----|------|-----|------|------|------|------|-----|------|------|
| Ostrowski         | 1,9 | 26,0 | 8,1 | 42,4 | 21,6 | 3,7  | 24,8 | 7,2 | 44,0 | 20,2 |
| Ostrzeszowski     | 1,4 | 24,3 | 2,7 | 40,0 | 31,7 | 3,0  | 26,7 | 3,6 | 40,8 | 25,9 |
| Piński            | 2,0 | 21,5 | 5,2 | 37,3 | 34,0 | 3,5  | 22,5 | 4,8 | 38,0 | 31,1 |
| Pleszewski        | 1,4 | 24,4 | 5,0 | 44,7 | 24,4 | 2,7  | 25,2 | 4,3 | 44,9 | 22,9 |
| Poznański ziemski | 2,2 | 16,6 | 5,1 | 36,3 | 39,8 | 3,2  | 16,5 | 5,3 | 36,7 | 38,3 |
| Rawicki           | 2,1 | 22,4 | 6,7 | 43,8 | 25,0 | 3,0  | 19,8 | 6,5 | 43,9 | 26,8 |
| Słupski           | 1,4 | 22,1 | 5,6 | 41,8 | 29,1 | 2,4  | 21,2 | 5,3 | 42,8 | 28,3 |
| Szamotulski       | 1,2 | 18,8 | 4,0 | 34,4 | 41,6 | 2,3  | 17,2 | 4,6 | 39,0 | 36,9 |
| Średzki           | 1,0 | 21,1 | 3,1 | 37,4 | 37,3 | 2,4  | 18,8 | 3,7 | 42,7 | 32,4 |
| Śremski           | 1,5 | 21,3 | 7,0 | 41,9 | 28,3 | 2,6  | 18,7 | 6,6 | 42,8 | 29,4 |
| Turecki           | 2,0 | 22,4 | 6,7 | 40,2 | 28,7 | 3,8  | 21,6 | 6,8 | 39,8 | 29,0 |
| Wągrowiecki       | 1,4 | 19,5 | 5,9 | 39,8 | 33,4 | 1,9  | 18,9 | 5,2 | 41,3 | 32,8 |
| Wolsztyński       | 1,5 | 18,3 | 7,1 | 42,7 | 30,4 | 1,9  | 16,4 | 5,8 | 45,4 | 30,5 |
| Wrzesiński        | 1,7 | 23,3 | 4,2 | 37,0 | 33,9 | 2,7  | 22,7 | 4,8 | 37,3 | 32,5 |
| Złotowski         | 1,2 | 21,3 | 2,6 | 33,5 | 41,4 | 1,9  | 22,3 | 2,9 | 33,9 | 38,9 |
| Kalisz            | 3,4 | 25,5 | 7,8 | 30,8 | 32,5 | 5,7  | 23,9 | 7,7 | 29,8 | 32,9 |
| Konin             | 2,3 | 28,7 | 6,0 | 37,0 | 26,0 | 5,1  | 28,5 | 5,7 | 35,7 | 25,0 |
| Leszno            | 3,2 | 25,8 | 7,5 | 35,7 | 27,8 | 5,3  | 24,1 | 7,5 | 36,6 | 26,4 |
| Poznań            | 6,9 | 18,4 | 7,7 | 26,2 | 40,7 | 10,2 | 16,8 | 8,6 | 26,0 | 38,4 |
| Województwo       | 2,0 | 21,7 | 5,5 | 39,1 | 31,7 | 3,6  | 20,6 | 5,5 | 39,3 | 30,9 |

Źródło: jak do tab. 1.

Struktura bezrobocia według miejsca zamieszkania

| Powiat lub miasto            | Stan na 30.06.2001    |                                                        | Stan na 31.12.2001    |                                                        | Stan na 30.06.2003    |                                                        | Stan na 31.12.2003    |                                                        |
|------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------------------------------------------|
|                              | zamieszkali<br>na wsi | udział w<br>bezrobotnej<br>ludności po-<br>wiatu (w %) | zamieszkali<br>na wsi | udział w<br>bezrobotnej<br>ludności po-<br>wiatu (w %) | zamieszkali<br>na wsi | udział w<br>bezrobotnej<br>ludności po-<br>wiatu (w %) | zamieszkali<br>na wsi | udział w<br>bezrobotnej<br>ludności po-<br>wiatu (w %) |
| Chodzieski                   | 2 098                 | 46,1                                                   | 2 294                 | 46,0                                                   | 2 156                 | 44,6                                                   | 2 209                 | 46,2                                                   |
| Czarnkowsko-<br>-trzcianecki | 3 921                 | 50,4                                                   | 4 603                 | 50,6                                                   | 4 636                 | 51,0                                                   | 4 751                 | 51,4                                                   |
| Gnieźnieński                 | 1 568                 | 15,7                                                   | 1 898                 | 16,5                                                   | 1 703                 | 13,3                                                   | 1666                  | 12,9                                                   |
| Gostyński                    | 3 243                 | 54,4                                                   | 3 444                 | 55,5                                                   | 3 806                 | 56,5                                                   | 3733                  | 56,8                                                   |
| Grodziski                    | 1 456                 | 60,4                                                   | 1 618                 | 63,3                                                   | 1 703                 | 67,3                                                   | 1864                  | 70,0                                                   |
| Jarociński                   | 3 811                 | 60,9                                                   | 4 254                 | 61,0                                                   | 4 222                 | 61,0                                                   | 4420                  | 61,8                                                   |
| Kaliski (razem)              | 5 255                 | 40,5                                                   | 5 872                 | 41,4                                                   | 5 660                 | 40,6                                                   | 5744                  | 37,4                                                   |
| Kępiński                     | 2 144                 | 68,4                                                   | 2 298                 | 68,9                                                   | 2 198                 | 67,9                                                   | 2 145                 | 67,7                                                   |
| Kolski                       | 5 454                 | 57,8                                                   | 6 065                 | 58,7                                                   | 5 661                 | 59,0                                                   | 5 833                 | 59,5                                                   |
| Koniński (razem)             | 9 393                 | 50,4                                                   | 10 817                | 51,5                                                   | 9 976                 | 50,9                                                   | 10706                 | 48,8                                                   |
| Kościański                   | 2 048                 | 51,8                                                   | 2 435                 | 52,7                                                   | 2 465                 | 53,3                                                   | 2 634                 | 54,8                                                   |
| Krotoszyński                 | 2 113                 | 33,7                                                   | 2 379                 | 33,6                                                   | 2 300                 | 33,9                                                   | 2 396                 | 34,7                                                   |
| Leszczyński (razem)          | 2 361                 | 39,2                                                   | 2 749                 | 39,3                                                   | 2 567                 | 36,9                                                   | 2 873                 | 37,5                                                   |
| Międzychodzki                | 1 311                 | 53,2                                                   | 1 438                 | 52,8                                                   | 1 699                 | 54,3                                                   | 1 797                 | 54,4                                                   |
| Nowotomyski                  | 2 159                 | 56,4                                                   | 2 474                 | 55,7                                                   | 2 475                 | 57,0                                                   | 2 483                 | 56,7                                                   |

|                   |        |      |         |      |         |      |         |      |
|-------------------|--------|------|---------|------|---------|------|---------|------|
| Obornicki         | 1 786  | 47,6 | 2 116   | 48,6 | 2 470   | 48,1 | 2 494   | 51,3 |
| Ostrowski         | 5 851  | 47,0 | 6 708   | 48,2 | 6 357   | 46,3 | 6 627   | 47,1 |
| Ostrzeszowski     | 2 231  | 67,7 | 2 734   | 68,7 | 2 400   | 66,3 | 2 472   | 66,6 |
| Pilski            | 3 651  | 38,5 | 4 219   | 37,8 | 4 199   | 37,6 | 4 277   | 37,7 |
| Pleszewski        | 4 256  | 68,8 | 4 719   | 70,0 | 4 530   | 70,6 | 4 373   | 70,0 |
| Poznański (razem) | 3 669  | 18,4 | 5 007   | 19,3 | 6 251   | 19,0 | 6 441   | 18,9 |
| Rawicki           | 1 525  | 47,1 | 1 764   | 48,6 | 1 664   | 46,2 | 1 731   | 47,6 |
| Słupecki          | 3 970  | 67,4 | 4 430   | 68,2 | 4 139   | 68,8 | 4 413   | 69,0 |
| Szamotulski       | 1 627  | 40,9 | 2 115   | 43,8 | 2 488   | 45,1 | 2 557   | 45,9 |
| Średzki           | 1 762  | 57,3 | 2 198   | 59,2 | 2 594   | 61,7 | 2 898   | 62,8 |
| Śremski           | 1 329  | 44,1 | 1 612   | 43,4 | 1 456   | 36,4 | 1 416   | 35,4 |
| Turecki           | 4 908  | 56,3 | 5 103   | 57,0 | 4 557   | 57,0 | 4 731   | 56,9 |
| Wągrowiecki       | 3 243  | 51,8 | 3 843   | 53,6 | 3 604   | 53,3 | 3 640   | 53,7 |
| Wolsztyński       | 2 130  | 72,2 | 2 422   | 74,4 | 2 335   | 73,7 | 2 435   | 74,6 |
| Wrzesiński        | 2 474  | 49,7 | 2 775   | 50,8 | 3 305   | 50,1 | 3 411   | 50,2 |
| Złotowski         | 3 826  | 51,8 | 4 116   | 52,2 | 3 832   | 52,9 | 3 796   | 52,3 |
| Kalisz            | 0      | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  |
| Konin             | 0      | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  |
| Leszno            | 0      | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  |
| Poznań            | 0      | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  | 0       | 0,0  |
| Województwo       | 96 573 | 46,4 | 110 519 | 46,6 | 109 408 | 45,0 | 112 996 | 45,6 |

Źródło: jak do tab. 1.

Należy jednak dostrzec w kilku powiatach wysokie udziały ludzi młodych (do 24 lat) w bezrobociu długookresowym np. w:

- kaliskim – 30,1%,
- kępińskim – 28,9%,
- śremskim – 28,9%,
- konińskim – 28,4%.

Rynki pracy w wymienionych wyżej powiatach mają relatywnie mniejszą zdolność absorpcji ludzi młodych, a zwłaszcza absolwentów. Zupełnie inaczej sytuacja kształtuje się w powiatach grodzkich, gdzie udział długotrwale bezrobotnych w grupie wiekowej do 24 lat wynosi poniżej 20%, a w Poznaniu nawet 16,2%.

Z drugiej strony największy problem ze znalezieniem pracy mają bezrobotni w grupie wiekowej 45–54 lata z powiatów: złotowskiego, pilskiego, międzychodzkiego, oraz w powiatach grodzkich (Kaliszu, Lesznie i Poznaniu). Udział długotrwale bezrobotnych w tej grupie wiekowej przekracza 26%.

Struktura długotrwale bezrobotnych ze względu na wykształcenie jest zbliżona do rozkładu wykształcenia wszystkich bezrobotnych z nieznacznie jednak większym udziałem grupy osób z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym (36,2% długotrwale bezrobotnych wobec 30,9% w strukturze bezrobocia ogółem). Dwukrotnie mniejszy niż dla całej populacji bezrobotnych jest natomiast udział bezrobotnych powyżej 1 roku wśród osób z wykształceniem wyższym – 1,6%. Świadczy to o relatywnie większej zdolności tej grupy do szybkiego pozyskiwania pracy. Najtrudniejsza sytuacja bezrobotnych z wykształceniem wyższym występuje w Poznaniu (5,1% długotrwale bezrobotnych), co jest związane z realizowaną w tym mieście funkcją ośrodka akademickiego i znaczną podażą na rynku pracy absolwentów z wykształceniem wyższym. Również w innych powiatach grodzkich relatywnie większy jest udział długotrwale bezrobotnych z wykształceniem wyższym (Kalisz – 3,2%, Konin – 2,9%, Leszno 2,6%).

Najtrudniejsza sytuacja bezrobotnych z wykształceniem podstawowym i niepełnym podstawowym występuje w powiatach: obornickim (52,7% długotrwale bezrobotnych), grodzkim (50,7%), międzychodzkiem (46,8%), szamotulskim (46,6%), złotowskim (46,1%) oraz w Poznaniu (47%).

Biorąc pod uwagę strukturę długotrwale bezrobotnych największy udział ze względu na staż pracy mają bezrobotni, którzy przepracowali do 5 lat (36,6%), w tym ze stażem do 1 roku (16,9%). Wyraźnie większy udział



długotrwale bezrobotnych ze stażem pracy do 1 roku obserwuje się jednak w powiatach obornickim (59,4%), jarocińskim (48,0%), wrzesińskim 36%. Relatywnie mały udział wśród długotrwale bezrobotnych stanowią pracownicy ze stażem pracy powyżej 20 lat (ok. 11,5%, w tym ze stażem powyżej 30 lat jedynie 0,8%). Gorsza sytuacja bezrobotnych z tak dużym doświadczeniem obserwowana jest jednak w powiecie poznańskim (ziemskim – ok. 18,4-procentowy udział w długotrwałym bezrobociu, w grodzkim – 17,4%).

Analiza napływu bezrobotnych według ostatniego ich miejsca pracy wskazuje, iż zdecydowana ich większość była wcześniej zatrudniona. Niepokojącym jest jednak zwiększanie się udziału osób dotychczas niepracujących w napływie „do bezrobocia” w pierwszym półroczu 2003 r. w porównaniu do pierwszego półrocza 2001 r. Wzrost ten wynosił 3,9 pkt proc, co oznaczało, że w pierwszym półroczu 2003 r. 26,0% osób napływających do bezrobocia dotychczas nie pracowało. Napływający bezrobotni najczęściej byli związani z sekcją przetwórstwa przemysłowego (21,5%), handlem (16,7%), budownictwem (8,1%). Wymienione sekcje w mniejszym stopniu generują bezrobocie w 2003 r w porównaniu do pierwszego półrocza 2001 r. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w sekcji przetwórstwa przemysłowego, w której udział napływających osób do bezrobocia zmniejszył się o 5,0 pkt proc. Zwiększyły się natomiast strumienie napływu bezrobotnych z sekcji związanych z usługami, z wyjątkiem handlu (tab. 6).

Struktura zawodowa bezrobotnych wskazuje na duży udział w województwie wielkopolskim bezrobotnych bez zawodu z tendencją rosnącą (13,4% w 2000 r. i 2001 r. do 14,0% w 2002 r.). Natomiast wśród osób posiadających zawód przeważają robotnicy wykwalifikowani z grupy robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (32,5%). Duże są również udziały osób z grupy pracownicy usług osobistych i sprzedawcy (15,5%) oraz pracowników zatrudnionych przy prostych pracach (9,7%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wysokimi kwalifikacjami zawodowymi, tj. specjaliści (3,6%), ale należy dostrzec, iż w ciągu dwóch lat w tej subpopulacji notowano największy przyrost bezrobotnych (o 69,0%).

Analiza strumieniowa napływu bezrobotnych według zawodów (w tzw. grupach elementarnych) wskazuje, że w największym zakresie procesem dezaktywizacji zawodowej w pierwszym półroczu 2003 r. byli objęci: nigdzie indziej niesklasyfikowani pracownicy obsługi biurowej (15,2%), robotnicy przy prostych pracach w przemyśle (9,2%), gospodarze budynków (8,6%), pracownicy administracyjni (7,9%), murarze i „pokrewni” (4,1%), kierowcy samochodów ciężarowych (3,9%).

## Bezrobotni w województwie wielkopolskim według sekcji PKD

| Wybrana sekcja PKD                                                                                        | I półrocze 2001          |       |                          |       | I półrocze 2003          |       |                          |       |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|-------|--------------------------|-------|--------------------------|-------|--------------------------|-------|
|                                                                                                           | ogółem                   |       | zwolnieni z pracy        |       | ogółem                   |       | zwolnieni z pracy        |       |
|                                                                                                           | w liczbach bezwzględnych | w %   | w liczbach bezwzględnych | w %   | w liczbach bezwzględnych | w %   | w liczbach bezwzględnych | w %   |
| Ogółem                                                                                                    | 92 489                   | 100   | 9 974                    | 100   | 99 213                   | 100   | 7 138                    | 100   |
| Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo                                                                           | 3 236                    | 3,50  | 355                      | 3,56  | 3 240                    | 3,27  | 238                      | 3,33  |
| Rybołówstwo i rybactwo                                                                                    | 33                       | 0,04  | 6                        | 0,06  | 30                       | 0,03  | 9                        | 0,13  |
| Górnictwo i kopalnictwo                                                                                   | 149                      | 0,16  | 16                       | 0,16  | 93                       | 0,09  | 4                        | 0,06  |
| Przetwórstwo przemysłowe                                                                                  | 24 485                   | 26,47 | 3 769                    | 37,79 | 21 337                   | 21,51 | 2 380                    | 33,34 |
| Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę                                              | 267                      | 0,29  | 34                       | 0,34  | 259                      | 0,26  | 34                       | 0,48  |
| Budownictwo                                                                                               | 8 226                    | 8,89  | 885                      | 8,87  | 8 015                    | 8,08  | 742                      | 10,40 |
| Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych oraz artykułów o przeznaczeniu osobistym etc. | 16 398                   | 17,73 | 2 201                    | 22,07 | 16 577                   | 16,71 | 1 785                    | 25,01 |
| Hotele i restauracje                                                                                      | 1 185                    | 1,28  | 131                      | 1,31  | 1 352                    | 1,36  | 106                      | 1,49  |
| Transport, gospodarka magazynowa i łączność                                                               | 2 374                    | 2,57  | 666                      | 6,68  | 1 910                    | 1,93  | 331                      | 4,64  |
| Pośrednictwo finansowe                                                                                    | 480                      | 0,52  | 90                       | 0,90  | 592                      | 0,60  | 157                      | 2,20  |
| Obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów                            | 1 495                    | 1,62  | 192                      | 1,93  | 2 130                    | 2,15  | 187                      | 2,62  |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne                | 2 980                    | 3,22  | 104                      | 1,04  | 3 582                    | 3,61  | 70                       | 0,98  |
| Edukacja                                                                                                  | 922                      | 1,00  | 61                       | 0,61  | 1 132                    | 1,14  | 94                       | 1,32  |
| Ochrona zdrowia i opieka społeczna                                                                        | 1 452                    | 1,57  | 340                      | 3,41  | 1 851                    | 1,87  | 159                      | 2,23  |
| Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna, indywidualna                                        | 5 578                    | 6,03  | 632                      | 6,34  | 7 679                    | 7,74  | 623                      | 8,73  |
| Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników                                                             | 77                       | 0,08  | 8                        | 0,08  | 45                       | 0,05  | 2                        | 0,03  |
| Organizacje i zespoły eksterytorialne                                                                     | 1                        | 0,00  | 0                        | 0,00  | 2                        | 0,00  | 0                        | 0,00  |
| Działalność niezidentyfikowana                                                                            | 2 687                    | 2,91  | 484                      | 4,85  | 3 555                    | 3,58  | 217                      | 3,04  |
| Dotychczas niepracujący                                                                                   | 20 464                   | 22,13 | 0                        | 0,00  | 25 832                   | 26,04 | 0                        | 0,00  |

Źródło: jak do tab. 1.

## 3. OFERTY PRACY

Od połowy II półrocza 2001 r. obserwujemy w województwie wielkopolskim wzrost liczby ofert pracy kierowanych do publicznej służby zatrudnienia. W I półroczu 2003 r. do urzędów pracy skierowano 28 795 ofert (tab. 7). Zdecydowana większość pochodziła z sekcji przetwórstwa przemysłowego (30,7%). Duży odsetek stanowiły również oferty z sekcji handel hurtowy i naprawy (17,8%), administracji publicznej i obrony narodowej (13,8%). W przypadku tej ostatniej obserwujemy znaczny wzrost udziału w strukturze ofert o 5,6 pkt proc. w porównaniu z I półroczem 2001 r.

Tabela 7

Oferty pracy zgłoszone w okresach sprawozdawczych do powiatowych urzędów pracy

| Sekcje według PKD                                                                                                        | I półrocze<br>2001 | II półrocze<br>2001 | I półrocze<br>2002 | II półrocze<br>2002 | I półrocze<br>2003 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------|--------------------|---------------------|--------------------|
| Ogółem                                                                                                                   | 20 619             | 20 253              | 22 598             | 26 290              | 28 795             |
| Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo                                                                                          | 962                | 596                 | 831                | 640                 | 1 135              |
| Rybołówstwo i rybactwo                                                                                                   | 2                  | 0                   | 8                  | 1                   | 3                  |
| Górnictwo i kopalnictwo                                                                                                  | 19                 | 12                  | 25                 | 19                  | 55                 |
| Przetwórstwo przemysłowe                                                                                                 | 7 397              | 8 363               | 7 212              | 8 621               | 8 833              |
| Wytwarzanie i zaopatrzenie<br>w energię elektryczną, gaz<br>i wodę                                                       | 56                 | 55                  | 39                 | 82                  | 71                 |
| Budownictwo                                                                                                              | 2 376              | 1 861               | 2 408              | 2 567               | 2 948              |
| Handel hurtowy i detaliczny;<br>naprawa pojazdów mechanicz-<br>nych oraz artykułów o przeznaczeniu osobistym <i>etc.</i> | 3 747              | 3 827               | 3 836              | 5 018               | 5 112              |
| Hotele i restauracje                                                                                                     | 501                | 438                 | 508                | 543                 | 676                |
| Transport, gospodarka magazynowa i łączność                                                                              | 453                | 394                 | 403                | 525                 | 777                |
| Pośrednictwo finansowe                                                                                                   | 619                | 338                 | 478                | 662                 | 612                |
| Obsługa nieruchomości, wynajem<br>i działalność związana z prowadzeniem interesów                                        | 798                | 885                 | 1 146              | 1 329               | 1 328              |
| Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i zdrowotne                               | 1 690              | 1 165               | 3 546              | 2 519               | 3 973              |

Tabela 7 (cd.)

| Sekcje według PKD                                                  | I półrocze<br>2001 | II półrocze<br>2001 | I półrocze<br>2002 | II półrocze<br>2002 | I półrocze<br>2003 |
|--------------------------------------------------------------------|--------------------|---------------------|--------------------|---------------------|--------------------|
| Edukacja                                                           | 332                | 510                 | 363                | 857                 | 527                |
| Ochrona zdrowia i opieka społeczna                                 | 435                | 418                 | 564                | 789                 | 729                |
| Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna, indywidualna | 1 185              | 1 377               | 1 222              | 2 109               | 2 005              |
| Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników                      | 45                 | 13                  | 8                  | 7                   | 10                 |
| Organizacje i zespoły eksterytorialne                              | 2                  | 1                   | 1                  | 2                   | 1                  |
| Działalność niezidentyfikowana                                     | 0                  | 0                   | 0                  | 0                   | 0                  |
| Dotychczas niepracujący                                            | 0                  | 0                   | 0                  | 0                   | 0                  |

Źródło: jak do tab. 1.

Analizując strukturę ofert pracy według zawodów, zauważamy, że największe zapotrzebowanie dotyczyło sprzedawców i demonstratorów (10,8%), pozostałych pracowników obsługi biurowej (8,6%), pozostałych pracowników przy pracach prostych w przemyśle przetwórczym (6,5%), szwaczek i hafciarek (5,1%). Należy podkreślić, iż wymienione zawody najczęściej pojawiają się wśród osób napływających do bezrobocia, co może świadczyć o ich rotacyjnym charakterze. Duże napływy do bezrobocia w tych zawodach i duży na nie popyt mogą wynikać z niedostatecznych kwalifikacji i umiejętności pracowników np. w zakresie technik sprzedaży, negocjacji, obsługi sprzętu biurowego.

Badania Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu popytu na siłę roboczą z 2002 r. wskazują na podobny rozkład struktury ofert, co wskazuje na jej stabilność w ciągu ostatniego roku.

#### 4. ZAWODY DEFICYTOWE

Identyfikacji zawodów deficytowych dokonano na podstawie analizy strumieniowej. Porównywano dwa strumienie napływu, tj. bezrobotnych i ofert pracy. Obserwacje prowadzono w odstępach półrocznych, tj. w I półroczu roku 2001 i 2002 i 2003 r. oraz w drugim półroczu 2001 i 2002 r. Wybór dla tej części badania analizy strumieniowej wynika z faktu, że



informacje o zasobie bezrobotnych zbierane są na koniec miesiąca, kwartału, a niektórzy stają się bezrobotnymi i przestają nimi być w tym samym kwartale czy miesiącu. Ta grupa bezrobotnych nie jest brana pod uwagę przy obliczaniu zasobu, czyli liczby bezrobotnych. Ponadto analizy zasobowe nie pokazują stopnia rotacji osób w zasobie bezrobocia, co dla pełniejszej analizy zjawiska ma istotne znaczenie<sup>1</sup>.

Jako zawody deficytowe przyjęto te, dla których różnica między strumieniem ofert pracy a strumieniem napływu bezrobotnych przyjmowała wartość ujemną. Jako rok bazowy przyjęto pierwsze półrocze 2003 r. Nie interesowały nas zawody, dla których deficyt przyjął wartość – 1 w 2003 r. Ustalona w ten sposób bazowa grupa zawodów deficytowych była w dalszej kolejności porównywana z wielkością deficytu we wcześniejszych półroczach analizowanego okresu. Uwzględnienie czterech wcześniejszych półroczy miało pokazać, czy zawody, które wyodrębniliśmy są zawodami o stałym czy zmiennym deficycie na lokalnych rynkach pracy. W zestawieniach obrazujących skalę deficytu wprowadziliśmy wartość zero. Dotyczy ona sytuacji, w których liczba osób napływających do bezrobocia była wyższa lub równa liczbie ofert zgłoszonych w okresie sprawozdawczym. Wprowadzenie zera miało służyć przejrzystości zestawień<sup>2</sup>.

Zestawienie zawodów deficytowych w poszczególnych powiatach wskazuje na ich dużą polaryzację. W pierwszym półroczu 2003 r. nie było powiatu, w którym nie pojawiłby się deficyt, jego rozpiętość była dość wysoka – od 356 w zawodzie robotnicy przy pracach prostych w powiecie gostyńskim do 2 w wielu powiatach i w różnych zawodach. Istotne jest to, iż deficyt na większości lokalnych rynkach pracy ma charakter trwały. Jego petryfikacji (w ramach elementarnych grup zawodowych) nie dostrzeżono jedynie w powiecie kościanowskim. Obserwujemy pewną zależność między liczbą zawodów deficytowych a wysokością stopy bezrobocia. Otóż w powiatach, w których natężenie bezrobocia jest stosunkowo niskie występuje bardziej rozbudowana struktura zawodów deficytowych. Natomiast w powiatach, w których stopa bezrobocia jest wyższa od przeciętnej ta struktura jest węższa.

**Trwały deficyt dotyczył następujących zawodów:**

- pracownicy administracyjni, sekretarze i pokrewne,
- gospodarze budynków,

<sup>1</sup> E. Kwiatkowski, *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 28.

<sup>2</sup> Por. B. Łukaszewicz, R. Marszowski, A. Kasperek, *Metodyka analizy rynku pracy: organizacja, procedury, wyniki działań na przykładzie: Gliwic, Zabrze, Knurów i Pyskowic*, MODiOZ, Gliwice 1998.

- pracownicy obsługi biurowej, gdzie indziej niesklasyfikowani,
- robotnicy pomocniczy w budownictwie drogowym, wodnym i pokrewnym,
- robotnicy przy prostych pracach w przemyśle,
- kierowcy samochodów ciężarowych,
- agenci ds. sprzedaży.

W niektórych powiatach obserwowano cykliczność w pojawianiu się deficytów. Zjawisko to wystąpiło m. in. w powiecie czarnkowsko-trzcianieckim w ramach zawodów: spawacza, plecionkarza (szczotkarza), robotnika pomocniczego w budownictwie ogólnym, formierza odlewniczego; w Kaliszu dotyczyło operatorów wózków podnośnikowych; w powiecie wągrowieckim – robotników leśnych i pokrewnych; w powiecie pilskim – pracowników usług ochrony oraz robotników pomocniczych w rolnictwie.

Do powiatów o największej liczbie zawodów deficytowych o ciągłym charakterze należą:

- rawicki – 17 zawodów deficytowych,
- miasto Kalisz – 16,
- miasto Poznań – 15,
- czarnkowsko-trzcianiecki – 14,
- wolsztyński – 12,
- kępiński – 10,
- ostrzeszowski – 9.

Powiaty, w których ciągły deficyt wystąpił w najmniejszym zakresie to: kościański, kolski, koniński, słupecki.

W celu nadania analizie zawodów deficytowych charakteru bardziej kompleksowego, zastosowano w niej wskaźnik szansy uzyskania zatrudnienia, będący relacją między liczbą zgłoszonych ofert pracy a liczbą osób zarejestrowanych jako bezrobotne. Nie obliczano go w sytuacji, gdy na rynku nie obserwowano osób bezrobotnych i gdy nie było zgłoszeń ofert pracy, bowiem traci on wówczas swoje wartości diagnostyczne. Na podstawie wskaźnika szansy uzyskania zatrudnienia do zawodów deficytowych należy zaliczyć te, dla których jego wartość jest znacznie wyższa od jedności. Wskaźnik ten pełni w naszym badaniu rolę uzupełniającą i jego wartości obliczono tylko dla pierwszego półrocza 2003 r. Wykorzystany w badaniu wskaźnik szansy uzyskania zatrudnienia potwierdza deficytowy charakter tylko niektórych zawodów, które wcześniej wymieniliśmy, tj. robotników budownictwa wodnego (48 w powiecie wrzesińskim), gospodarzy budynków (45,0 w powiecie śremskim i 37,8 w powiecie gnieźnieńskim), robotników pomocniczych w budownictwie ogólnym (31,4 w powiecie pleszewskim). Należy podkreślić, iż w wymienionych wyżej zawodach wartość opisywanego wskaźnika była sto-

sunkowo wysoka. Duże jego wartości odnotowano jeszcze w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim w przypadku robotników pomocniczych w rolnictwie (102), w powiecie tureckim dla operatorów maszyn wykańczalniczych wyrobów włókienniczych (62), w gostyńskim dla zmiataaczy (26), w powiecie nowotomyskim dla monterów sprzętu elektronicznego (22).

*Iwona Kukulak-Dolata*

#### **STRUCTURAL MISMATCHES BETWEEN LABOUR DEMAND AND LABOUR SUPPLY IN THE GREAT POLAND PROVINCE – SELECTED ISSUES**

The disparities between labour supply and the demand for labour are the subject of analysis. In order to achieve the objective of the analysis, the population of the unemployed in various cross-sections have been characterized as well as job offers sent to poviat employment offices on the local labour market being the subject of research. Particularly, the influxes of the unemployed and the inflows of job offers, ordered according to the economy sector and jobs, have been thoroughly examined. The labour market analysis in this cross-section was supposed to indicate the jobs for which there is the biggest demand on the part of employers and it should enable to identify the so called deficit jobs. The number of deficit jobs is varied in the spatial system and in the period being the subject of research (that is in the years 2001–2003) researchers observed an increase in this number.